

Cristian Mungiu: Režiser

» V s e skupaj je podobno pravljici,« je plaho dejal 39-letni romunski režiser Cristian Mungiu, ko je lani v Cannesu izvedel, da bo za svoj komajda drugi celovečerni igrani film *4 meseci, 3 tedni in 2 dneva* (4 luni, 3 saptamini si 2 zile, 2007) – prvič v zgodovini romunskega filma – odnesel domov jubilejno, šestdeseto zlato palmo.

Že kot otrok je redno obiskoval kinematografe. Od nekdanj ga je zanimalo tudi pripovedovanje zgodb, sanjaril je o pisateljstvu. Na-

zadnje se je odločil pripovedovati zgodbe skozi medij filma in se na ta način upreti domači kinematografiji iz časa Ceausescuja, ki jo je spremljal v mladih letih. Romunski novovolovec se v svojem ustvarjanju strogo drži principa manj-je-več in zavrača

vsakršno spektakularnost. Zgodbe pripoveduje tako, da na resnično podlago riše fiktivne nianse, iz česar nastajajo avtorske alteracije originalnim, resničnim zgodbam. Na filmski trak želi prenašati kompleksnost, ki zadeva življenje slehernika, in ne iracionalnih iluzij. Pri nastajanju filma ima najraje proces pisanja scenarija; takrat se mu zdi, da mora vsaka zapažena – pa naj bo še tako drobna – stvar nekaj pomeniti.

Svojo filmsko pot je Mungiu začel razmeroma pozno. Mesta na Akademiji za film v komunistični Romuniji pod Ceausescujevo vladavino so bila rezervirana za privilegirane, zato je, da bi se ognil sluzenju vojaškega roka, po končani srednji šoli vpisal študij književnosti in jezikov. Po diplomi je pisal za razne revije in v literarnih časopisih objavljaj kratke zgodbe. Leta 1994 je naposled vpisal filmsko režijo v Bukarešti, med študijem posnel osem kratkih filmov (nekateri med njimi so bili tudi nagrajeni), preizkušal pa se je tudi kot asistent režije pri tujih produkcijah, snemanih v Romuniji. Ta izkušnja ga je pripeljala do spoznanja, da želi popoln nadzor nad filmom, in kmalu je posnel svoj prvi celovečerni film *Occident* (2002). V grenko-sladki komediji se osredotoča na vsakdanje življenje in osvetljuje hrepenenje po Zahodu v postkomunistični Romuniji. Film je doživel premiero v sklopu Štirinajst dni režiserjev v Cannesu, preromal več kot 75 mednarodnih filmskih festivalov in prejel kar nekaj nagrad. Pred naslednjim celovečercem je posnel epizodo *Turkey Girl* (Curciani nu zboara) omnibusa *Lost and Found* (2005) in soustanovil produkcijsko hišo Mobra Films.

Mungiujeva življenjska pota riše rodna dežela, ki je močno prisotna tudi v njegovih filmih. V *4 meseci, 3 tedni in 2 dneva* prek zgodbe malih ljudi subtilno portretira poškodovano in demoralizirano romunsko družbo po desetletjih totalitarnega režima. Film, ki ga je posnel v poklon svoji generaciji, odlikuje očičnost vsakršnega ideološkega in političnega moraliziranja. Da bi ga pokazal sodržavljanom, je s kinematografsko karavano prepotoval državo, ki šteje 20 milijonov prebivalcev in le 38 delujočih kinematografov. Tudi v prihodnosti navkljub številnim povabilom, ki so po Cannesu začela na gosto kapljati od raznih ameriških agencij, ostaja zvest sebi in rodni grudi.

Špela Čadež: Animatorka

» N a -

jprej si zamislimo

zgodbo, potem izdelamo lutke

in nato jih počasi in postopoma spravi-

mo h gibanju. Lutka tukaj na filmskem

platnu oživi tako, da jo premikamo in snemamo.

To je zelo zamudno delo. Lutko premaknemo za neke

tri milimetre in posnamemo sličico. Nato jo zopet

premaknemo za tri milimetre v zeleno smer ter naredimo drugo

sličico. In tako rabimo za eno sekundo filma kar štiriindvajset

sličic,« nežno razlaga otrokom Špela Čadež, avtorica dveh zlatih lutkovnih kratkometražnih animiranih filmov, *Zasukanec* (2004) in

Ljubezen je bolezen (Liebeskrank, 2007), diplomantka Akademije za

likovno umetnost v Ljubljani in Akademije medijskih umetnosti v Köl-

nu. Otroci začudeno strmijo v Špelo. »In seveda tega nisem mogla početi

sama, pomagali so mi drugi ani-

matorji. In kadar smo imeli dober

dan, smo posneli celih osem sekund

filma.« Na koncu smo otroke pro-

sili, da v šoli narišejo svoje najljubše

prizore. Ena od risb prikazuje prav

fanta z zlomljenim srcem, ki leži na

operacijski mizi, kot v filmu *Ljubezen*

je bolezen. Čeprav je Špelin film daleč od risanke za otroke, so ga otroci zelo dobro sprejeli. Morda zato, ker so Špeline lutke naravnost ganljive – polne miline, topline in igrivosti, postavljene v človeški vsakdan, ki ga prežema ljubezen. Tako življenje kot ljubezen se kaže s pogledom in manjšim dejanjem, skorajda samo gibom, ki je pri lutkah še toliko bolj nežen in skrbno določen. Vsak gib je premišljen in pripravljen, saj je treba zanj veliko truda. Na nemški Akademiji so Špeli produkcijsko in finančno omogočili, da se je resno podala v dolgotrajno in zamudno delo z aluminijasto žico, penasto gumo, blagom, lateksom, fimo maso, leseno perlo, umetnim kozuhom in usnjem ter kar je še drugih gradiv, ki so bila potrebna, da je Špela lahko nato lutkam vdihnila življenje. Od ideje, oblikovanja, večmesečnega animiranja, montaže in glasbe, je bilo treba za vsakega od filmov leto do dve. K sreči so bili tam pogoji za delo vsaj minimalno ugodni in Špela je ustvarila dve pravi mojstrovini. Filma se ponašata s številnimi predstavitvami na festivalih po vsem svetu in skupno tudi kar sedemnajstimi nagradami. Diplomski film *Ljubezen je bolezen* je nazadnje prejel študentsko nagrado žirije na 4. mednarodnem festivalu animiranega filma Animateka, že pred tem pa požel tudi nagrado za najboljšo animacijo na 35. FICA mednarodnem filmskem festivalu v Algarveju (Portugalska), nagrado za najboljši študentski film na festivalu Animadrid (Španija) in diplomu FIPRESCI na mednarodnem festivalu animiranega filma Balkanima v Beogradu. Nagrade so vsekakor ena od spodbud za nadaljnje delo, še posebno če jih opazijo domače komisije, ki bodo pomembno odločale o prihodnjih Špelinih delih. Po večletnem življenju v tujini se je Špela vrnila v domačo Ljubljano in kljub neprimerljivo slabšim produkcijskim pogojem že razmišlja o novem filmu, ki bo zagotovo prijetno presenečenje.

